

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Yesha‘yah

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 598 [1837 oder 1838]

זי היעשי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9106

(יג) זה הדבר. סוף כליית של מואב ביד ובוכדנצר: אשר דבר ה' אל מואב מאז. מימים רבים לפני כל הרעה עליו ניבא לוישעיה את זאת. ד"א מאז מעת אשר שבר בלק את בלעם: (יד) ועתה דבר ה'. לקרב את הסורענות להם: בשלש שנים כשני שכיר-בשגיל שלש שנים שסייעו את סנחריב כשזר על שומרון ועזרוהו בלי בלע כאלו היו לו שכירים לפיכך ונקלה כבוד מואב בין כל שאר המונות של סנחריב ששיטפס בשני מחוד אותו החיל וילך לווכן מפורש בסדר עולם שטף עמונים ומואבים שהיו מסוייעין אותם כשזר על שומרון שלש שני לקיים מה שנאמ' שלש שנים כשני שכיר וגומר. ועוד יש לפרש שלש שנים כשני שכיר שלש שנים נכזרו עלינם לאורך זמן אבל מנומלמין יהיו ולא תאחר עוד הסורענו' כאשר ידקדק השני כשני שכירותו ללמאס: ונקלה כבוד מואב. בעיני כל המון סנחריב הרב: ושאר.

(יג) זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה

אֶל-מוֹאֵב מֵאִז:

(יד) וְעַתָּה דִּבֶּר יְהוָה לֵאמֹר

בְּשָׁלֹשׁ שָׁנִים כְּשֵׁנֵי שָׂכִיר

וְנִקְלָה כְּבוֹד מוֹאֵב

בְּכָל הַהֲמוֹן הָרֶב

וְשָׂאֵר מֵעַט מוֹזַעַר לֹא כְבִיר:

י ז

(א) מִשָּׂא דַמְשֶׁק

הַנֵּה דַמְשֶׁק מוֹסֵר מַעִיר

וְהִיתָה מְעִי מַפְלָה:

(ב) עֲזֹבוֹת עָרֵי עָרְעָר

לְעִדְרֵים תְּהִינָה

וְרִבְצוּ

וְאִין מִחֲרִיד:

ונשבח

פליטה הנשארת למואב מעט מזער תהיה: לוא כביר. לשון רוב: ין (א) מוסר מעיר. ל' הסרה: מעיר. מהיות עיר: מעי. לשון ספלות ועומק כמו מעות ימים: (ב) עזובות ערי ערער. י"ת לשון חורבן כמו ערער תתערער ופירושו על עני ארס.

ומדרש

ב א ו ר

(יג) זה הדבר, לא ידענו אם דבר ה' מאז זה אל ישעיה או אל נביא אחר וישעיה העתיק עד כאן רק דברי זולתו, ואם כן הוא יתבררו ויתלבנו לנו החילופים והשנויים בנבואת ירמיה על מואב (פרשה מ"ח) כאשר הערנו על זה במקומות רבות, כי נאמר שניהם לקחו הדברים מפי נביא אחר (אס בע"פ או בכתב), וישעיה אשר עטו עט סופר מהיר ורוח שדי הבינהו במליכות נשגבות, העריך הדברים ע"פ חקי חכמת המליכה, וירמיה כתב רק הדברים כאשר היו אללו בקבלה, ולזה מליכותיו הנה פחותי הערך ממליכת ישעיה כאשר יבין כל קורא אשר יביג אלה מול אלה. (יד) לאמר, כפימה שבארנו בפסוק הקודם שעד כאן אך רוח נביא אחר דבר בו, יולדק מאד מה שאמר עתה לאמר, כי עד עתה לא הביא דברי ה' כלשונם, אך שינה כפי רוח המליכה אשר לבשתהו; אולם עתה אך דברי אלהים כאשר המה יביע ומלתו על לשונו. כשני שכיר, אין להוסיף ואין לגרוע ממנו. בכל ההמון הרב, עם כל ההמון הרב. לא כביר, לא יהיה עוד כביר חזק כמו שהיה (רד"ק), וכן תרגם הרב. והנה אין לספק כי הנבואה אשר לפנינו נתקיימה בימי סנחריב, וכמו שפירש"י מס"ע, ומושל ארץ וכן והוכן נחסד כסאו וגו' שזכר בתחלת פרשה

י ש ע י ה ט ז י ז

(ג) דאן איזט דער שערוד, דען אויסצופראך דער הערר, איבער מואב אים פאראויס.

(יד) נון אבער שפריכט דער הערר אלוף:

אינדרייא יאהרען, וויא דיא יאהרע איינעם מיעטהלינגס, ווירד ערניערדיגט דיא העררליכקייט מואב'ס, מיט אלל ויינעם גראסען פאלקסגעטיממעל, דער איבעררעסט ווירד אויסערסט ווינציג זיין — אהני מאַטיג.

י ז

(א) פֿערהאָנגנים דמשק'ס:

זיעהע! דמשק פֿערשווינדעט אלס שטאָרט, אונד ווירד איינע פֿערפֿאללענע רואינע.

(ב) פֿערלאַסען זינד דיא שטאָרטע ערער'ס,

דען העערדען היימגעפֿאללען,

וואָ זיא זיך לאַגערן,

אונד קיינער שרעקט הינוועג.

צער

ב א ו ר ס ז

פרשה ט"ז הכוונה על חזקיה אשר הגדיל לעשות כמו שפירשו המפרשים, ואף שלא מלאנו מפורש שסנחריב לחוס נלחם עם מואב אין מזה ראיה שלא היה כן, וכבר אמרו חז"ל עמד סנחריב ובלבל כל העולם (ברכות דף כ"ח) כי נאמר לעיל (י' י"ג) ואסיר גבולות עמים ועתידותיהם שושתי וגו', וא"כ לריבין אנו לאמר שאף שח' כאן ושאר מעט מזעיר לא כביר, בכל זאת עוד שנה לאיתנה והיתה לעם גדול ועלום וממלכה עדינה שהרי ירמיה (פרשה מ"ח) ירבה לספר מהוד כבוד מלכותה ותוקף חסנה (ועיין יבמו' דף ע"ו ע"ב בתוס' ד"ה מנימין גר המלרי) אולם אשר יקשה מאד צעיני הוא מה שבא

(שס פסוק י"א) שאנן מואב מנעוריו ושוקט הוא אל שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר, והנה מימי סנחריב עד נבוכדנצר לא עברו רק מאה ואיזה שנים, וא"כ איך יודק עליו שאנן מנעוריו וגו' וצ"ע. ואשר עוד יפלא כי לא נזכר בדברי ישעיה' כאן דבר ממסלת בני עמון אחי מואב, (ובפרט לדעת חז"ל ידים פ"ד מ"ד שר' יהושע התיר את יהודה גר עמוני לבוא בקהל לפי שבכר עלה סנחריב וכו' כאשר זכרנו) ובכל מקום שזכיר במקרא פרעות מואב גם על בני עמון יטוף מלתו (ירמיה מ"ח ומ"ט, יחזקאל כ"ה א' וז', עמוס א' י"ג וב' א', לפני' ב' ט'—ט'), ואולי נאבדה מאתנו הפרשה הזאת והיתה עוד ביד ירמיה, ועשה גם הוא נבואה במתכונתה בדרכו. גם יש לחשוב כי בימי ישעיה היו עוד העמונים וכנענים תחת יד יהודה מאז אשר הבנה בהם יותם מלך יהודה (ד"ה ב' כ"ז ה'), ואם גם כפי הנראה גם לא השיבו בני עמון המם כ"א בשנה השנית והשלישית, בכל זאת נאמר כי לא הרימו ראש, ולא היו שנקים רעים לישראל ולזה לא חזה עליהם קשות, והלך בזה בעקבות בלעם (וכבר אמרנו צ"ב דף י"ד משה כתב ספרו ופרשת בלעם) שגם הוא אם גם נשא משלו על מואב ועמים שונים לא הזכיר בני עמון בפרט, אם לא נאמר בדעת הילחקי שהביא הראב"ע כי וקרקר כל בני שת (במדבר כ"ד י"ז) הכוונה על בני עמון, אבל הראב"ע כבר הרחיק הפירוש הזה ע"ש. אולם במלכות יהויקים כבר מלאנו טוב ושלח ה' בו וגו' ואת גדודי מואב ואת גדודי בני עמון (מ"ב כ"ד ב'), והמקונן אמר (איכה א' י') כי ראתה גוים באו מקדשה אשר לויתה לא יבאו בקהל לך והמה עמון ומואב, ולכן שפך ירמיה על עמון רוח חמתו.

י ז (א) משא דמשק, עתה ישים פניו אל ארס (כי ראש ארס דמשק) שגם המה היו צוררים לישראל מני אז כידוע מספר המלכים, ויען ארס ואפרים היו בעת ההיא יחדיו על יהודה כמפורש לעיל (פרשה ז') לכן גם נבואתו כוללת אף כאן אבדון שתי המלכויות האלה כאשר הוא בפרשה הנזכרת. והנבואה הזאת נמשכת עד פסוק י"א, ומשם ואילך תתחיל נבואה אחרת ובאשר נבאר שם. והנה אמר משא דמשק, אף שרוב עניני הנבואה על אפרים, לדעתי הוא להגיד כי בעבור התחברות אפרים עם ארס לכן עמו הוא בנרה, וכשל עוזר ונפל עוזר, כי מלך אשור תפש דמשק וגם שמרון כנזכר במלכים ב' (פרשה י"ו וי"ז). מוסר מעיר ושיחה מעי מפלה, כמ"ש רש"י ע"ש. (ב) עובוח ערי ערער, אמר

ומדרש אגדה מתמיה לפי
 שערוער מקדן ישראל הית'
 שנאמר (במדבר ל"ב) ואת
 ערוער עוהד בדמשק
 ומכריו בערוער אלא שהיו
 בדמשק זוקים במנין ימות
 החמה וכל אחת יש בה
 עבודת ענ"ם ועובדים לה
 יום אחד בשנה וישראל עשו
 את כולן קיבוץ אחד והיו
 עובדין את כלם בכל יום
 לכך הזכיר מפלת ערוער
 אלל דמשק ואני מפרש
 לפי פשט המקרא על
 שנתחברו רלין וסקה בן
 דמליהו יחד והנביא היה
 שתננח על מפלת דמשק
 ואומר הנה דמשק מוסר
 מעיר ערי ערוער שהיו של
 סקה כבר היו עזובות שגלו
 הראובני והגדי כבר והדי
 חמיד לעדרי לאן הם
 בתונים ורובלים שם לאן
 מואב ואין מחריד עוד תהי
 מלכות סקה הולכת וכלה
 ותלכד גם שומרון בימי
 הושע וזו ונשנת מכלכ
 מאסרים וממלכה מדמשק
 שיהרג רלין: (ג) בכבוד
 עשרת השנתיים יהיו גם
 אלו. אלו גלו לחלה ומבוכ
 ואלו יגלו לקיר שנאמר
 ויגל קירה ואת רלין המית
 (מלכ' ב' ע"ז): (ד) ומשמון
 בשרו ירזם. ועותר יקריה
 יגלי: (ה) והיה כאסוף
 קליר קמה. כמו שנעת
 קליר קסה אוסף הקולר
 לנת הקמ' בידו אחת וזרועו
 השני' שבליים יקבור במגל כן
 יעקר סגחרב ויגלה הכל

(ג) ונשבת מבצר מאפרים

וממלכה מדמשק

ושאר ארם

ככבוד בני ישראל יהיו

נאם יהוה צבאות:

(ד) והיה ביום ההוא

ידל כבוד יעקב

ומשמון בשרו ירזה:

(ה) והיה כאסף קציר קמה

וזרעו שבליים יקצור

והיה כמלקט שבליים בעמק

רפאים:

(ו) ונשארבו עללות

כנקף זית

שנים שלשה גרגרים בראש

אמיר

ארבעה חמשה בסעפיה פריה

נאם יהוה אלהי ישראל:

(ז) ביום ההוא ישעה האדם על-

עשהו

ועיניו אל קדוש ישראל תראינה:

ולא

ואף לקט הנושר בשעת קלירה ילקט וישאנו כלומר אף הצורחים לא ימלטו מידו וילקטום (כמו
 שמלקט שנלים): בעמק רפאים. הוא הגיא אשר על פני ירושלים נספר יהושע תמלא שעמק
 רפאים סמוכה לירושלים: (ו) ונשאר בו. חזקיהו וסייעתו שהם חוך ירושלים אנשים מעט
 בעוללות כרם ובנוקף זית המשאיר שנים שלשה גרגרים: כנוקף זית. קולן זתים ללוקטן מן האילן
 וכן ונקף סככי היער (לעיל י') ורבותינו דרשו ונשאר בו נהמון סמחריב אנשים מעט בנוקף
 זית בדחיתא באגדת חלק: בראש אמיר. בראש הענף: בסעיפיה. בענפיה וכן וכלה סעיפיה
 (לקמן כ"ז) וכן מסעף פארה (לעיל י'): (ז) ישעה. יפנה אל עושהו כמו וישעה' אל אבנל (בראשית
 ז'): האדם. לדיקים שנשארו גם:

(ג) צערשטאָרט ווירד דיא בורג פֿאַן אפרים,
 אונד דאָן קאַניגטהום פֿאַן דמשק,
 וויא אויך דער רעסט ארמ'ס,
 גלייך דער העררליכקייט דער זאָהנע ישראל'ס ווערדען
 זיא,
 שפּריכט דער עוויגע צבאות.

(ד) דען עס ווירד אָן יענעם טאַגע
 פֿערקיסמען דיא העררליכקייט יעקב'ס,
 אונד דאָן פֿעסט ויינעם פֿליישעס ווירד אַכצעהרען.

(ה) אונד זאָ וויא דאָ זאַממעלט דער שניטטער געטריידע,
 דאָס זיין אַרם אָהרען אַכמעהט,
 גלייכזאַם וויא סאָן אָהרען ליעזט אים טהאַלע רפאים,

(ו) עבען זאָ בלייבט איבריג פֿאַן איהם איינע נאַבלעזע
 וויא אַם אַכגעשיטטעלטען אָהלבוים,
 צווייא—דרייא בעערען אַם האָסטען וויפֿעל,
 פֿיער—פֿינף אָן זיינען פֿרוכטבעשווערטען צווייגען,
 שפּריכט דער עוויגע, דער גאָטט ישראל'ס.

(ז) אָן יענעם טאַגע ווענדעט זיך דער מעניש צו זיינעם
 שאַפֿפֿער,

אונד זיינע אויגען ווערדען אויף דען הייליגען ישראל'ס
 שויען.
 אונד

הרד"ק ו"ל: אפטר שהיה
 בארס עיר גדולה ושמה
 ערועה, לפיכך סמך אליה
 הערים הקטנות עב"ל,
 והנה באמת מלינו עוד
 ערוער בארץ יהודה (ש"א
 ל' כ"ח), ולדעת חכמי
 העמים יש עוד ערוער
 שלישית, עיין בדברי החב'
 געזעניוס במקום הזה,
 וא"כ מדוע יהי' רחוק כי
 גם בארס נמלא עיר
 שמה כן; אולם יותר
 נראה דעת רש"י (בשנוי
 קלת) שענינו הנה ערי
 ערוער הנה כבר עזובות,
 ועוד מעט וגם שמרון
 תלכד-ג) מבצר מאפרי',
 שמרון. ושאר ארם, גם
 משאר ארם נשבתה
 הממלכה, ויהיה גם
 דמשק גם שאר ארם יגלו
 כמוכבוד ישראל (מדברי
 הרד"ק). (ד) וחיה, לפי
 שאמר שארס יהיה ככבוד
 ישראל אמר עתה שכבוד
 ישראל ידל מאד, ואמר
 הרד"ק כי הדלות והעניו'
 הפך הכבוד וכן רזון הפך

השמן. (ח) באסף, כאשר הקולר יקלור הקמה ולא ישאיר כ"א הקש כן יעשו האויבים
 בהם בלה. וק"ל ר הוא שם המקרה תמורת התאר, או שיובן בתסרון הנסמך אג"ש
 קלור, והענין אחד. בעמק רפאים, סמוך לירושלים, ונזכר ביהושע (ט"ו ח', י"ח ט"ז)
 ועוד איזה פעמים בתנ"ך, ואמר הראב"ע מקום היה וקלירו רע ומעט ורזה ע"כ, והוא
 הנכון לדעתי (ולא כמו שחש החכם געזעניוס שהיה מקום דשן ושמן ורב תבואות) כי
 לפי שהיה אדמת נגב ולא מלא חלנו מעמר, לכן יאסוף הקולר גם השבלים הנופלים,
 אשר באר שדות לעני ולגר יעזוב אותם, והוא משל על מלך אשר שיבא פעמים עליהם
 כמ"ש הראב"ע והרד"ק. (ו) בראש אמיר, הוא המעולה בזית מגזרת וה' האמירך היום
 (דברים כ"ו י"ח) וכן הוא בלשון קדר (הראב"ע), והענין כי בעבור שפריו רב לא יקפיד
 על איזהו עוללות. בסעפיה, פי' הנ"ל בסעפיה של אותה שהיתה פוריה, וא"כ הוא הפך
 מן עמק רפאים שהוא מקום כחוש ורזה לכן ידקדק על כל שבלת ושבלת. וכוונת הבתוב
 כי במקבת המחזות האויב יגלה את כל היושבים מבלי השאיר שריד במלקט שבלים בעמק
 רפאים, ובקבתם ישאיר מדלת עם הארץ כנוקף זית וגו'. והרב אחז במלת אמיר דעת
 הרד"ק שהוא הסעיף העליון ולא תשיג יד הנוקף להסיר מראשו הזיתים (ובשרשיו אמר
 ומה הענין וה' האמירך היום לשון התרוממות וגדולה). ובסעפיה פוריה תרום
 הרב ע"פ הראב"ע. (ז) ביום ההוא, הרד"ק פתר הפסוק הקודם וגשאר צו וגו', על
 ירושלים אשר הילל ה' מכף מלך אשר והפסוק הזה על חזקיה ועמו (ולדעת הזאת נאמר
 שבעבור הזה הזכיר עמק רפאים שהוא סמוך לירושלים לאמר שעד באן ישחית ויכלה מלך
 אשר, וירושלים תשאר). אולם כפי הנראה לא דבר פה כלל מארץ יהודה רק מארץ ישראל,
 ולכן הנכון שהכוונה על אפרים שלא יותרו מיושביה רק מעט מזעיר. ועתה ישובו אל ה'
 כי יראו כי כל אלהי העמים אשר עבדו אלילים המה כל יוכלו להושיע, אבל ה' לא ישמע
 עוד

(ח) לא יראה. לא יחשבו בעיניו: (ט) ערי מעוזו. של ישראל: כעזובת המורש והאמיר. עזובות כיער הזם חריבות מאין אדם: המורש. הוא יער כדמחרגם ביער בחורשא: והאמיר. אף הוא יער מקום אילנות כעזובת ערי האמורי שהניחום חריבות בימי יהושע בחורש והאמיר ונרחו להם מפני בני ישראל והיתם ארץ ישראל שממה: (י) על כן תעמי וגו'. על כן כאשר נטעתך מתחלה נטעת נטעים נעמנים שנים עשר בני יעקב ובהעלות נטעיך לזמורות נתנו זרע שאינו הגון בזמורות זרות שאינם ממין גסן אלא דומים לגסן: תזרענו. תחני זרעך באותו נטע. ועוד י"ל וזמורות זר תזרענו תחתן בכומים ונתערבו בנס: (יא) ביום נטעך תשגשי. לשון סכסוך נשתגשו זמורותיך במיני דשאים וערבובי' המקלקלי' ענפי הגסן כלומר במקום שנטעתך לי לכרם אם קילקל' כמעשיך הוא שאמר להם (יחזקאל ב') ביום בחרי בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב ואודע להם בארץ מצרים ונאמר

(ח) וְלֹא יִשְׁעָה אֶל-הַמּוֹבְחֹת

מַעֲשֵׂה יָדָיו

וְאֲשֶׁר עָשׂוּ אֶצְבְּעֹתָיו

לֹא יִרְאֶה

וְהָאֲשֵׁרִים וְהַחֲמָנִים:

(ט) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיוּ עָרֵי מְעוֹז

כְּעֻזְבֹת הַחֲרָשׁ וְהָאֲמִיר

אֲשֶׁר עָזְבוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וְהִיְתָה שְׂמָמָה:

(י) כִּי שָׁכַחְתָּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֶךָ

וְצוּר מְעוֹדְךָ לֹא זָכַרְתָּ

עַל-כֵּן תִּטְעִי נְטָעֵי נְעֻמָּיִם

וְזָמַרְתָּ זֶר תִּזְרַעְנֵנוּ:

(יא) בַּיּוֹם נְטָעְךָ תִּשְׁגֶּשְׁגִי

וּבִבְקָר זֶרְעֶךָ תִּפְרִיחֵי

גַּד קִצִּיר בַּיּוֹם נַחְלָה

וּכְאֵב אָנוּשׁ:

הוי

(ס) וימרו בני ולא אנו לשמוע וגומר ואף כאן תשגשי נתערבת בתועבות המלכי': ובבקר זרעך תפריחי. וליום המחרת כשהולאתיך משם הכנסתיך לארץ גם אם זרעך הרע הפרחת. ד"א ובבקר זרעך תפריחי עד שלא בא השרב הפרחתם ודרך הכרם לפרות בנא השרב והמפריח בבקר אינו הגון זה במדרש רבי תנחומא: גד קציר ביום נחלה. גדיש של קציר רע אשר הונח ביום ובלילה נחלה אותו קציר הגיע ליום כרה. גד הוא לשון גובה וכן נלנו כמו גד נוזלים (שמות ט"ז) וכן כונס בנד (תהלי' ל"ג) ואין גד ונד שוים: וכאב אנוש. שגשמת שברך. אנוש נעבר וחולי רע וכן

ב א ו ר

עוד אליהם ויתן את עריהם לשמה כעזובת החרש והאמיר וגו'. (ח) המובחוח מעשה ידיו, כתב הרד"ק לא אמר על המזבחות מעשה ידיו שהרי כל המזבחות מעשה ידי אדם, רק המזבחות סמוך למעשה ידיו ומעשה ידיו המה האלילים, והוא עושה המזבחות להם, ואף שבא הסמיכות בה"א הידיעה אחרים כמו שכתבנו בספר המכלול ע"כ. אך יותר יתכן לדעתי שנתסר במלת מעשה הלמ"ד (והיא נמשכת ממלת אל שלפניה) ושעורו אל המזבחות למעשה ידיו כלומר אשר למעשה ידיו, וא"כ המזבחות בא ביושר בידיעה כי הוא הנסרד. והאשרים, כלומר אף האשרים והחמנים אם גם המה היו ביותר קדושים בעיניהם

(ח) אונד ער ווענדעט זיך ניכט צו דען אלטארען,
דעם ווערקע זיינער האַנדע,
אונד וואָס פֿערפֿערטיגט זיינע פֿינגער
שויעט ער ניכט אָן,
וועדער האַינע נאָך זאָננענזיילען.

(ט) אָן יענעם טאַגע ווערדען זיין זיינע פֿעסטען שטאַרטע
וויא דיא ענטפֿאַלקערונג פֿאָן חורש אונד אמיר,
דיא זיך ענטפֿאַלקערטען פֿאָר דען קינדערן ישראל'ס,
אונד ווערדען איינע וויסטע;

(י) דען דוא פֿערנאַסעסט דען גאַטט דיינעס היילעס,
אונד דען פֿעלו דיינער צופֿלוכט געדאַכטעסט דוא
ניכט —

דאַרום פֿפֿלאַנצעסט דוא ליעבליכע פֿפֿלאַנצען,
דאַס דוא פֿרעמדעס ריין דרויף פֿראַפֿעסט?

(יא) אַם טאַגע, דאַ דוא פֿפֿלאַנצעסט, דינקטעסט דוא
דיך גראַס,

אונד אַם טאַגען ליעסעסט דיינען זאַמען דוא פֿערי-
פֿליעגען,

עס ענטפֿלייכט דיא ערנדטע אַם טאַג דעם מיסגעשיקקעס,
אונד דער שמערץ איזט זאַמערפֿאַלל.

וועהע

בענייהם גם עליהם לא יביט. ואשרים וחמנים
כבר מפורשי' בכמ' מקומו'
בתנ"ך. (ט) כעוונח
החדש והאמיר, רוב
המפרשים פירשו כדעת
רש"י ע"ס, יאמרו שכלת
כעזובת עומדת במקום
שנים, כעזובת החדש
והאמיר שלא ילקט בו
פירות לגבהם ולמעוטם,
וכעזובת אשר עזבו
(הכנענים) מפני בני
ישראל, והכוונ' על הכנעני
שאמרו עליו חז"ל שפנה
והלך לו לאפריקא; אולם
כל משכיל יבין כי אין זה
כלל מדרך המליץ הנבחר
להביא יחד שני משלים
שאין ביניהם שום יחוס
והתדמות. וחכמי העמים
נלחו בתחבולות, כי קראו
כעזובת הקוי והאמורי
מפני וגו' יוהרצ המתרגם
הכריע ואמר יתכן שהוא
חרשת הגויים (שופטים ד'
ב') ואף שזא בה"א הדעת
כבר מלינו כיולא בזה,
ועוד יתכן שתהי' הכוונה

עיר החרש (עיין מה שכתבנו לעיל ט"ז ז' על קיר חרשת), או הכוונה הר החרש, והוא
הר חרש הנזכר בשופטים (א' ל"ה) ויואל האמרי לשבת בהר חרש ותכבד יד בית יוסף
ויהיו למס, ונאמר כי כאשר הכבידו בית יוסף עולם על האמורי עזבו את עריהם והלכו
להם. והאמיר פתר שהוא רומז על ערי האמורי. וחיחה, הארץ. והראב"ע אמר שמרון.
(י) ועור מעוך, עומד לעמת ערי מעוזו בפסוק הקודם. על כן חטעי, המאמרים האלה
עד סוף פסוק י"א הם סתומים מאד, ודרכי מליצתם נסתרים, ואנכי אלא בעקבות הרב
המתרגם לבאר לך טעם תרגומו כי ה' הטובה עלי. על כן, יען כי שכתת אלהי ישעך
לכן הרכבת נטעי נעמים שהיו לך עם זמרת זר (עיין רש"י), והוא משל על כי אשר
התערבו עבודת ה' עם עבודת אלהי נכר, והוא נמשך על (יא) ובבקר זרעך חפריחי,
יען עשית זאת לכן יהיה גמולך כי בבקר זרעך וגו' כאשר נפרש. חשגשגי, משרש שגא
ע"ד המרובעים, ומענין משגיח לגויים ויאבדס (איוב י"ב כ"ג) כלומר תגדלי. ולדעת
הרב הפעל בדרך התנאי, כלומר חשבת בעלמך כי הגדלת לעשות כי כן דרך עץ מורכב
לעשות פרי מגדים. ובבקר, בבקר ממחרת אחר יום הנטיעה. זרעך חפריחי, לדעת
הרב יהיה חפריחי מלשון חרמית, שהוראת פרח בה העופפות כידוע. נד קציר, ולכן
נדד הקציר, כלומר כלתה התבואה ואיננה. ביום נחלה, תחמר מכה והנה נחלה תאר
למכה וככה ומאלכו בריאה (חבקוק א' ט"ז) שענינו מאלכו בריאה (ראב"ע), וי"מ ביום
שתבוא לנחול את תבואתה, אבל הראשון יותר נראה כפי המשך. והרב תרגם יום נחלה
ביום רעה. וכאב אנוש, עי"ז יהיה הכאב אנוש, כן כוונת הרב המתרגם; אולם יש גם לפרש
הפעל תפריחי בענינו בעברית, ויהיה המאמר ובבקר וגו' כפל של ביום נטעך וגו',
כלומר את חשבת כי בתחבולות ההרכבה גרמת כי בבקר שני כבר תפרח זרעך — אלא

ויאנש (שמאלב' י"ב) וכן
 כי אנושה מכותיה (מיכה
 א'): (יב) הוי המון עמים
 רבים. מדה מהלכ' על פני
 כל הדורות שיט שישראל
 לוקים בו סופו ללקית
 לפיכך הנביאים הנבאים
 פורענות ישראל על ידי
 האומות ס' מבין אחריו
 פורענות האומה שלקה
 ישראל על ידה: המון
 עמים. אובלוסי סנחריב:
 ישאון. לשון תשואה הומה:
 (יג) וגער בו. הקב"ה
 באותו שאון: במון הרים.
 משל את הרשעי' במקולקל
 שבמיניו ובמקולקל שנאותו
 המין מון הרים יבש משל
 עמק-ס: וכגלגל. הוא
 מפרח של קוליס שקורין
 קרדוג"ש בלע"ז הדומים
 לאותו שגוררין בהן נגדי
 זמר ואינן קשין ובהגיע
 סמוך לסוף הקיץ הם
 מתנפלין מאליהן והרוח
 מפזרתן ואותו הניסוף עשוי
 במין גלגל עגולה במין
 העין באמל' ומש זרועותיו
 סניבלה: (יד) והנה בלהה.
 שדים באים על האויב
 ומנהלין אותו: בערם בקר

(יב) הוי המון עמים רבים

כהמות ימים יהמיון

ושאון לאמים

כשאון מים כבירים ישאון:

(יג) לאמים כשאון מים רבים ישאון

וגער בו וגם ממרחק

ורדף כמץ הרים לפני-רוח

וכגלגל לפני סופה:

(יד) לעת ערב והנה בלהה

בערם בקר איננו

זה חלק שוסינו

וגורל לבזוינו:

יח

(א) הוי ארץ צלצל כנפים

אשר מעבר לנהרי-כוש:

השלח

איננו. והאויב אין בעולם: זה חלק שוסינו. חלק סנחריב וחלק גוג ומגוג כשיבאו לבזוינו:

יח (א) הוי ארץ ללגל כנפים. ת"י דאמן לה נספינן מארע' רחיקא וקילעיהון פריסן כנשאר
 דטאים כנפיהי. ואני אומר לפי שהן שרוין במזרח והארץ חמה העופות נאספים שם
 והיא מזולללת כנפיה עופות ונבואה זו על אובלוסי גוג ומגוג כענין שנאמר (ביחזקאל ל"ח) פרס

כוש

ב א ו ר

לא היה כן, כי נד קציר ביום נחלה. (יב) חוי, מבאן יתחיל נבואה אחרת (וכאשר הרשים
 הרב בהעתקתו) והיא נמשכת עד סוף פרשה הבאה באשר נבאר עוד, כי עד עתה דבר
 על עם אפרים אשר יגלוס מלך אשור, ומעתה ישים פניו מול יהודה, אשר גם עליו ישטופו
 מי הנהר העלומים והרבים, וכמו שנאמר לעיל (ח' ז') הנה אדני מעלה עליהם וגו',
 וגם הרד"ק והראב"ע אמרו שהכוונה פה על סנחריב באשר נר על ירושלים. (יג) וגער בו,
 ה' יגער באותו שאון. וגם, הסאון. ממרחק, הרב המעתיק תרגמו כאלו כתוב ל מ ר ח ק,
 ואולם יש גם לפרש המ"ס כהוראתו בכל מקום על הרחוק, והענין כי הסאון הזה באשר
 ישמע ממרחק גערת ה' והוא מפלת סנחריב ינסו, והכוונה על כל הגוים אשר באו לעזרת
 אשור כאשר נר על ירושלים ולא הגיעו עוד אל מחנהו. (יד) לעת ערב והנה בלחה,
 הכוון בדעת הראב"ע שהכוונה כי לעת ערב היתה בלחה (כמו בלהה כי הוא
 מן המתהפכים כנודע) על אנשי ירושלים, ובבקר איננו לא היתה שום יראה ופחד מפני
 האויב כי איננו לפי שיבא מלאך ה' והכה במחנה סנחריב. וכבר מזינו גם בלי העטרפות

על